

TRÁCH NHIỆM THỰC HIỆN ĐẠO ĐỨC CÔNG VỤ CỦA CÁN BỘ, CÔNG CHỨC TRONG GIAI ĐOẠN MỚI

ĐẶNG THỊ LAN*
NGUYỄN THỊ LÊ THU**

Xây dựng đội ngũ cán bộ, công chức chuyên nghiệp, hiện đại, có phẩm chất đạo đức, có kiến thức và kỹ năng nghiệp vụ, có tinh thần trách nhiệm phục vụ Nhân dân luôn là một trong những ưu tiên hàng đầu trong cải cách nền hành chính nhà nước, đổi mới chế độ công vụ, công chức ở Việt Nam. Để đạt được mục tiêu này trong giai đoạn hiện nay, cần phải nâng cao trách nhiệm thực hiện đạo đức công vụ của cán bộ, công chức. Trên cơ sở phân tích một số trách nhiệm thực hiện đạo đức công vụ của cán bộ, công chức; nêu ra thực trạng và đề xuất một số giải pháp nâng cao trách nhiệm thực thi công vụ của cán bộ, công chức.

Từ khóa: Nâng cao trách nhiệm; đạo đức công vụ; cán bộ, công chức; thực hiện.

Building a contingent of professional and modern cadres and civil servants with moral qualities, adequate qualifications, and a sense of responsibility to serve the People has always been one of the top priorities in reforming the state administration and renewing the civil service in Vietnam. It is necessary to improve the public service ethics responsibility of officials and civil servants to achieve this goal in the current period. Based on the analysis of several duties for public service ethics and the current situation of public service ethics of cadres and civil servants, the article proposes several solutions to improve the responsibility for this contingent.

Keywords: Improving responsibility; public service ethics; cadres and civil servants; implementation.

NGÀY NHẬN: 20/10/2023 NGÀY PHẢN BIỆN, ĐÁNH GIÁ: 21/11/2023 NGÀY DUYỆT: 15/12/2023

DOI: <https://doi.org/10.59394/qlnn.335.2023.717>

1. Trách nhiệm thực hiện đạo đức công vụ của cán bộ, công chức, viên chức

Tư tưởng Hồ Chí Minh về đạo đức công vụ thể hiện rõ trong Sắc lệnh số 76/SL ngày 20/5/1950, trong đó đưa ra các tiêu chí: “Công chức là đầy tớ, công bộc của dân”; 4 phẩm chất: “Cần - Kiệm - Liêm - Chính”. Đó cũng chính là những giá trị đạo đức cần được hình thành trong đội ngũ cán bộ, công chức trong thực thi công vụ.

Về công vụ và thực thi công vụ, trong các văn bản pháp lý, công vụ được hiểu theo nghĩa rộng là công việc của Nhà nước và việc Nhà nước do công chức đảm nhiệm; thực hiện là theo nghĩa hẹp. Do vậy, công vụ là một hoạt động mang tính quyền lực nhà

* PGS.TS, Trường Đại Khoa học xã hội và Nhân văn, Đại học Quốc gia Hà Nội

** TS, Trường Đại học Kinh tế Quốc dân

nước - quyền lực công. Trong điều kiện xây dựng Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa của dân, do dân, vì dân, đạo đức công vụ cần phải được đề cao, bảo đảm tính tối thượng của pháp luật.

Đạo đức công vụ là một trong những yếu tố quan trọng bảo đảm sự tin cậy, minh bạch trong hoạt động công vụ; là hệ thống các nguyên tắc, quy tắc, chuẩn mực dùng để đánh giá và điều chỉnh ứng xử của cán bộ, công chức, được thực hiện bởi lương tâm, trách nhiệm, nghĩa vụ, niềm tin của họ trong quá trình thực thi công vụ. Trong xây dựng và phát triển đất nước hiện nay, đạo đức công vụ được đặt ra và thể hiện ở hai phẩm chất là *đức* và *tài* của người lãnh đạo, quản lý, trong đó có cán bộ, công chức nói chung. Khi cán bộ, công chức thực thi công vụ được xác định là một công việc đặc biệt thì công chức, viên chức càng cần phải có một phẩm chất đặc biệt của người “công bộc” vì người dân, đó là: phải tấy sạch, triệt tiêu bệnh quan liêu; thực hành liêm chính, chống tham ô, tham nhũng, lãng phí, cửa quyền; nâng cao ý thức trách nhiệm của cán bộ, công chức là suốt đời tận tâm, tận lực phục vụ Nhân dân, làm đầy tớ trung thành cho dân.

Việc thực thi công vụ do cán bộ, công chức đảm nhiệm luôn hướng tới hai giá trị: (1) Quản trị tốt (thực hiện nhiệm vụ quản lý nhà nước có hiệu lực, hiệu quả); (2) Cung cấp dịch vụ công tốt nhất cho xã hội, cho Nhân dân (đòi hỏi người cán bộ, công chức phải ý thức được rõ ràng trách nhiệm của mình), cần có những chuẩn mực giá trị đạo đức, hành vi ứng xử rõ ràng, đó là gần dân, nghe dân, hiểu dân và làm cho dân hài lòng, thực sự phục vụ Nhân dân. Vì vậy, việc xây dựng, nêu cao trách nhiệm và không ngừng bồi đắp văn hóa, đạo đức công vụ cho đội ngũ cán bộ, công chức thực sự cần thiết để hướng tới một nền hành chính hiện đại, chuyên nghiệp, liêm chính và phục vụ Nhân dân ở nước ta.

2. Thực trạng thực hiện đạo đức công vụ của cán bộ, công chức

Hiện nay, đội ngũ cán bộ, đảng viên đã đề cao tinh thần trách nhiệm, giữ gìn phẩm chất, đạo đức lối sống; gương mẫu đi đầu, tận tụy với công việc, hoàn thành tốt nhiệm vụ được giao¹. Song, vẫn còn tồn tại một bộ phận cán bộ, công chức do ý thức rèn luyện đạo đức công vụ chưa cao, dẫn đến lệch chuẩn đạo đức công vụ. Biểu hiện của lệch chuẩn đạo đức công vụ là thái độ không đúng chuẩn mực trong công việc, như quan liêu, nhũng nhiễu, lạm quyền, tham nhũng, lãng phí... Một trong những nguyên nhân chính là việc thiếu ý thức rèn luyện đạo đức công vụ của một bộ phận cán bộ, công chức.

Quá trình toàn cầu hóa và hội nhập quốc tế đã tác động không nhỏ đến một bộ phận cán bộ, công chức đã làm cho họ không giữ được bản lĩnh chính trị, phẩm chất đạo đức cách mạng, sa vào những cám dỗ vật chất, tha hóa đạo đức,... từ đó, gây ra tình trạng lệch chuẩn đạo đức công vụ, làm giảm lòng tin của Nhân dân, ảnh hưởng tiêu cực đến việc thực thi công vụ. Đó là hai vấn nạn: nhũng nhiễu và tham nhũng vặt.

Thứ nhất, vấn nạn nhũng nhiễu.

Vấn nạn “những nhiễu” thể hiện ở việc sách nhiễu, cửa quyền, hách dịch, cố ý gây phiền hà cho người dân, biến việc đơn giản thành phức tạp, trì hoãn giải quyết các sự việc với mục đích buộc người dân phải mất tiền hoặc các thứ khác có giá trị nếu muốn được việc. Tinh thần phục vụ của một bộ phận cán bộ, công chức chưa cao, chưa nhiệt tình, còn quan liêu, cửa quyền, lợi dụng nhiệm vụ được giao để nhũng nhiễu, vòi vĩnh trục lợi.

Bên cạnh đó, tình trạng bao che cho các hành vi vi phạm pháp luật, “móc ngoặc” giữa người có chức vụ, quyền hạn trong khu vực nhà nước với doanh nghiệp vẫn còn xảy ra nhiều, đặc biệt là việc lợi dụng kê hở về cơ

chế, chính sách, pháp luật, vị trí công tác để những nhiều người dân, doanh nghiệp nhằm mục đích vụ lợi vẫn còn phức tạp. Ví dụ các vụ việc, như: (1) Trường hợp 2 cán bộ huyện Cao Lộc, 1 cán bộ Hải quan, 1 cán bộ công an đã vi phạm hành vi đưa, nhận hối lộ với sự việc làm luật với “giá trên trời”. Mỗi xe container nông sản qua cửa khẩu phải chịu số tiền luật từ 20 - 30 triệu đồng nếu muốn thông quan, xuất hàng nông sản qua biên giới²; (2) Tỉnh Bình Phước đình chỉ 8 cán bộ những nhiều trong quá trình giải quyết hồ sơ về đất đai, làm sổ sách chậm, cò giấy tờ³.

Tình trạng công chức gây phiền hà, sách nhiễu xảy ra ở nhiều tỉnh, thành phố (57/63 tỉnh, thành phố); 48/63 tỉnh, thành phố để xảy ra tình trạng người dân, tổ chức phải nộp tiền ngoài phí/lệ phí (tăng 2 tỉnh so với năm 2019). Tỷ lệ người dân đi lại một lần mà giải quyết xong thủ tục hành chính chỉ đạt 29,69%, đi lại 2 lần là 55,71%, đi lại 3 lần là 9,64%...⁴; năm 2022, 71,7% doanh nghiệp phản ánh hiện tượng những nhiều vẫn còn ở cán bộ, công chức, viên chức⁵. Tình trạng những nhiều doanh nghiệp, người dân kéo lùi sự tiến bộ xã hội và làm suy giảm lòng tin của doanh nghiệp, người dân, và những nỗ lực cải cách thủ tục hành chính của Chính phủ. Vì vậy, cần phải có quy định cụ thể hơn để răn đe, giáo dục, nâng cao đạo đức công vụ cho cán bộ, công chức.

Thứ hai, vấn nạn tham nhũng vặt.

Bên cạnh hành vi “những nhiều” còn có hành vi “tham nhũng vặt”. Tham nhũng vặt là hành vi của cán bộ, công chức, viên chức trong các cơ quan của hệ thống chính trị lợi dụng chức trách, nhiệm vụ được giao để gây khó khăn, phiền hà cho người dân và doanh nghiệp trong giải quyết công việc; bắt buộc hoặc gợi ý người dân, doanh nghiệp phải lo lót, “bôi trơn” nhằm vụ lợi, làm sai lệch quan điểm, chủ trương của Đảng, chính sách, pháp luật của Nhà nước.

Tình trạng “tham nhũng vặt” còn biểu hiện qua nạn hối lộ trong lĩnh vực hành chính, dịch vụ công, nạn lót tay, chạy chọt để được việc khi giao dịch với các cơ quan công quyền. Tác hại của “tham nhũng vặt” để lại hậu quả nặng nề, làm xói mòn niềm tin của Nhân dân vào sự lãnh đạo của Đảng, Nhà nước; làm giảm niềm tin của người dân, doanh nghiệp vào chế độ, đe dọa sự tồn vong của chế độ, làm tha hóa, biến chất đội ngũ công chức, viên chức khi mà giải quyết công việc chỉ biết vụ lợi, làm sai lệch giá trị chuẩn mực trong hệ thống các cơ quan công quyền. Ví dụ các vụ việc, như: (1) Khởi tố 14 cán bộ nhận hối lộ xảy ra tại Trung tâm đăng kiểm xe cơ giới đường bộ 99-03D tại tỉnh Bắc Ninh với hành vi thu tiền phí bôi trơn để bỏ qua một số lỗi kỹ thuật của ô tô đến đăng kiểm xe⁶; (2) Có 6 cán bộ Chi nhánh Văn phòng đăng ký đất đai thị xã Thái Hòa và công chức địa chính một số phường cấu kết, sử dụng nhiều thủ đoạn vòi vĩnh người dân “bôi trơn”, thu lợi bất chính 760 triệu đồng⁷.

Những hành vi trên là do ý thức rèn luyện đạo đức công vụ của một bộ phận cán bộ, công chức chưa cao, đồng thời, công tác giáo dục đạo đức công vụ chưa được coi trọng đúng mức. Vì vậy, cần có các giải pháp để nêu cao trách nhiệm của cán bộ, công chức khi thực thi công vụ, phải tuân thủ nghiêm các quy định pháp luật, đạo đức công vụ, đạo đức nghề nghiệp nhằm góp phần ngăn chặn, đẩy lùi tình trạng tham nhũng, tiêu cực và thúc đẩy kinh tế - xã hội phát triển bền vững, xã hội tốt đẹp, chính quyền trong sạch, vững mạnh, phục vụ người dân, doanh nghiệp hiệu quả.

3. Giải pháp nâng cao trách nhiệm thực hiện đạo đức công vụ của cán bộ, công chức hiện nay

Thứ nhất, người đứng đầu cơ quan nhà nước phải gương mẫu, thường xuyên tự kiểm tra, phát hiện, ngăn chặn và xử lý nghiêm

minh hành vi những nhiều của cán bộ, công chức, nêu cao đạo đức công vụ.

Thứ hai, xây dựng đội ngũ cán bộ, công chức vững vàng về chính trị, tư tưởng, trong sáng về đạo đức, lối sống, thành thạo về chuyên môn, nghiệp vụ trong quá trình giải quyết công việc của người dân và doanh nghiệp. Xử lý nghiêm đối với người đứng đầu cơ quan, đơn vị thiếu trách nhiệm, để cán bộ, công chức thuộc quyền quản lý trực tiếp có hành vi những nhiều, gây phiền hà đối với người dân, doanh nghiệp; xử lý ngay người đứng đầu có biểu hiện bao che, dung túng nhân viên dưới quyền có hành vi sai trái.

Thứ ba, cần có cơ chế kiểm soát hiệu quả đối với cán bộ, công chức khi thực thi nhiệm vụ, nhất là đối với các lĩnh vực như thi hành án, hải quan, thuế, quản lý thị trường, thanh tra, kiểm toán, điều tra... phải bảo đảm ngăn chặn tình trạng sách nhiễu, “vòi vãnh”, đòi “chung chi” để phục vụ động cơ cá nhân, vụ lợi trong thực thi công vụ. Đồng thời, kiên quyết xử lý nghiêm, loại ra khỏi bộ máy đối với những cán bộ, công chức có hành vi tham nhũng, những nhiều, gây phiền hà cho người dân, doanh nghiệp trong giải quyết công việc.

Thứ tư, chấn chỉnh công tác quản lý; siết chặt kỷ cương, kỷ luật hành chính, tăng cường kiểm tra, giám sát cán bộ, công chức, viên chức trong hoạt động công vụ, giải quyết công việc liên quan đến người dân, doanh nghiệp.

Thứ năm, nhận diện nguy cơ tham nhũng theo vị trí việc làm để có biện pháp kiểm tra, giám sát; khắc phục ngay những sơ hở có thể gây phiền hà, sách nhiễu đối với người dân, doanh nghiệp; rà soát thủ tục hành chính theo hướng tinh giản, loại bỏ ngay các thủ tục không cần thiết, rườm rà, khó thực hiện, rút ngắn thời gian, đưa ra lộ trình giải quyết; sau khi tiếp nhận hồ sơ, thủ tục hành chính theo quy định, không được

yêu cầu doanh nghiệp, người dân bổ sung hồ sơ, tài liệu quá 1 lần.

Thứ sáu, cần có những chính sách đào tạo, bồi dưỡng đội ngũ cán bộ, công chức những giá trị, tinh hoa đạo đức công vụ của các nền hành chính mẫu mực trên thế giới, trên nền tảng có năng lực, ý thức trách nhiệm về đạo đức nghề nghiệp, các giá trị đạo đức truyền thống của dân tộc □

Chú thích:

1. Đảng Cộng sản Việt Nam. *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII. Tập II*. H. NXB Chính trị quốc gia Sự thật, 2021, tr. 174 - 175.

2, 4. *Ngăn chặn tình trạng những nhiều, giám phiền hà cho người dân và doanh nghiệp trong tình hình mới*. <https://thanhtrivietnam.vn>, ngày 20/9/2022.

3. *Đình chỉ công tác 8 cán bộ nghi những nhiều về đất đai*. Vnews - truyền hình thông tấn, truy cập ngày 16/10/2023.

5. *Khi cán bộ những nhiều Doanh nghiệp*. <https://www.youtube.com>, truy cập ngày 18/10/2023.

6. *Khởi tố 14 bị can tham những vật ở Trung tâm đăng kiểm*. <https://www.youtube.com>, ngày 29/12/2022.

7. *6 cán bộ vòi vãnh gần 700 triệu đồng của người dân đến làm sổ đỏ*. <https://congan.com.vn>, ngày 03/8/2022.

Tài liệu tham khảo:

1. Hồ Chí Minh. *Toàn tập. Tập 5*. H. NXB Chính trị quốc gia, 2000,

2. *Quyết định số 1847/QĐ-TTg ngày 28/12/2018 của Thủ tướng Chính phủ về phê duyệt Đề án văn hóa công vụ*.

3. Phạm Hồng Thái. *Mối quan hệ giữa đạo đức công vụ và pháp luật công vụ - một số khía cạnh lý luận*. Tạp chí Tổ chức nhà nước, 2016.

4. *Đạo đức công vụ - Yêu cầu cấp thiết đối với cán bộ, công chức thời kỳ phát triển mới*. <https://www.tapchiconsan.org.vn>, ngày 19/5/2020.

5. *Phải dẹp cho được nạn tham những vật, vòi vãnh, đòi chung chi*. <https://baochinhphu.vn>, ngày 27/6/2019.

6. *Vài nét về đạo đức công vụ của cán bộ, công chức*. <https://moha.gov.vn>, ngày 29/6/2015.